

"זְכָרוֹן מִיָּאֵר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

אמרו חז"ל (ויק"ר א' ט"ו): כל תלמיד-חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, תדע לך שכן הוא צא ולמד ממשה אבי החכמה אבי הנביאים שהוציא ישראל ממצרים וכו' ולא נכנס לפני ולפנים עד שקרא לו, שנאמר: ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'. - עוד אמרו חז"ל (יומא דף ד'): "ויקרא אל משה וידבר, למה הקדים קריאה לדיבור, לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא א"כ קורהו".

ויש להבין איך אפשר ללמוד מההנהגה אצל משה רבנו אבי הנביאים, וכן אמאי תלו חז"ל דבר זה ב"דעת" והפליגו בגנותו של תלמיד-חכם שאינו נוהג בדרך-ארץ זה.

ביאור הענין, שחיוב הנהגת דרך ארץ נובע מהתבוננות מעמיקה בדעת עליון, והיודע חביבות ומעלת תלמיד-חכם חייב לשמור על חשיבותו בעיני עצמו ובעיני אחרים, ותלמיד-חכם שנמצא רבב ^(שימון) וחלב. השי"ת על בגדו אמרו עליו (שבת דף קיד). "אל תיקרי משנאי אלא משניאי" וא"כ אפי' נבילה טובה הימנו.

והנה ביציאת מצרים נגאלו בני-ישראל לא רק מעבודת-הפרך, אלא ממ"ט שערי טומאה וכמעט טמיעה נתקיים בהם "ואביא אתכם אל"י להיות לו לעם סגולה. אבל היה ענין נוסף שמעלת זקני וחשובי ישראל הושפלה בעיני העם ע"י שהושפלו בעבודת-פרך.

*

*

*

אם אפשר לקיים ב"מיץ ענבים" מצות "ארבעה כוסות"

בשו"ת "אגרות משה" כתב שאין לצאת ידי "ארבעה כוסות" ע"י "מיץ ענבים" עפ"י דברי הרשב"ם פסחים דף קח: ש"ידי יין לא יצא" הוא משום "שמחת יום-טוב", והרי "מיץ ענבים" אינו מביא לידי שמחה.

ואמנם החזו"א יצא ב"מיץ ענבים", אבל אפשר שמפני הדחק (אצלו מפני מצב-בריאותו) הקל בזה. [וכן עוד גדולים].

אבל ראה זה חדש מצאתי, בשו"ת ר' יהודה מילר סי' ס' עמ' קנ"ב, תשו' בעל חכ"צ אליו (בכמה ענינים - פיסקה רביעית), וז"ל: מה שכתב למה לא הביא הפוסקים דין יין חדש לד' כוסות, אין צורך שכבר הביאוהו בדין קידוש (סי' ער"ב ס"ב) סוחט אדם אשכול של ענבים וכו'.

ובסי' ס"א כותב המחבר אל החכ"צ (פיסקה שלישית): ומה שכתב אמ"י שאין צריך להעתיק דין יין חדש לדי' כוסות הואיל שהעתיקו לענין קידוש, אינו מוכרח כ"כ, דהא בגמ' (ב"ב דף צז:) לענין קידוש אמרינן סוחט אדם אשכול ענבים וכו' אפילו הכי אמרו (פסחים דף קח:) לענין די' כוסות ובשינוי לשון אחד חדש ואחד ישן. ומכל שכן לדעת מהר"ש הלוי העתיקוהו האחרונים.

אמנם לא זכינו לתשובת החכ"צ להערתו של הג"ר יהודה מילר זצ"ל, אבל לכו' עלינו לנקוט שלא חזר בו מדעתו וס"ל שיוצאין ב"מיץ ענבים" לכתחילה.

אימתי מברך "ברכה אחרונה" על מה שאכל קודם הסעודה

אכל תפוז"א ונמלך לאכול פת, מברך בוני"ר, ואפילו באמצע אכילת התפוז"א מברך בוני"ר, [כיון שהאכילה שבתוך הסעודה אינה צריכה לאכילה הראשונה], ומקור הדין מ"כרפס" דלתוסי (פסחים דף קטו). מברך עליו בוני"ר כיון שאין בו צורך לפטור את המרור.

ועיי' בטור סי' תע"ג דמיייתי דעת ר"י, וכתב שהרשב"ם ס"ל שאין צריך לברך בוני"ר [דס"ל שה"כרפס" פוטר את המרור], והכי דעת הרא"ש.

והבית-יוסף הקשה על לשון הטור, הרי להרשב"ם אסור לברך דע"י יברך על המרור "ברכה שאינה צריכה".

וצ"ב אמאי לא כתב שגם הבוני"ר הוי "ברכה שאינה צריכה". וצ"ע.

והנה לדידן דהוי ספיקא דדינא, אפ"ל דבוני"ר מצד-עצמו שרי לברך, דלעולם עדיף ספק ברכה שאינה צריכה על-פני ספק אכילה בלא ברכה (ולכו' פשוט שגם בברכה אחרונה), אבל על המרור הרי פטור מלברך (או מפני טעם הרשב"ם או מפני טעם ר"י) והשתא שיברך בוני"ר יכניס עצמו לספק אם צריך לברך על המרור ולמעשה לא יברך, וא"כ לא ירויח כלום.

והעירוני שהרא"ש כתב לאכול כזית כרפס, ולכו' אי"ש לשיטתו דס"ל כהרשב"ם ולכן אינו צריך לברך בוני"ר.

והנה לכו' אם יגישו "אבטיח" בסוף הסעודה, [באופן שהדבר מצוי], לא יברך בוני"ר. וצ"ע.

וב"פסקי תשובות" ראיתי שהסתפק במי שבירך בופה"ע ובופה"א קודם הסעודה, ובתוך הסעודה ממשיך לאכול פרי-העץ, ואם יברך בוני"ר לכו' יצטרך שוב לברך בתוך הסעודה בופה"ע, דבפשוטו אינו יכול לכוון בבוני"ר שלא לפטור הפירות.

מהו הטעם שנשים פטורות מהסיבה

בשו"ע סי' תע"ב ס"ד, אשה אינה צריכה הסיבה אלא אי"כ היא חשובה. וכתב הרמ"א: הגה, וכל הנשים שלנו מיקרי חשבות (מרדכי ריש פרק ערבי-פסחים ורבינו ירוחם), אך לא נהגו להסב כי סמכו על דברי ראב"י דכתב דבזמן הזה אין להסב (דברי עצמו). - ועיי' בדרכ"מ שכתב וז"ל: אמנם לא ראיתי בזמן הזה נשים מסיבות, ואפשר שנהגו להקל על פי דברי ראב"י דכתב דבזמן הזה לא בעיא הסיבה. עכ"ל. - וצ"ל שלאחמ"כ החליט הדבר.

וצ"ב, דהא באנשים סמכין בדיעבד אראבי"ה רק כשא"א להחמיר, עיי משנ"ב סיי תע"ב סק"כ, [ותו יעוי בשעה"צ שם סק"ג שנר' דאפשר שמקילין מפני דעת הרמב"ם שאם לא היסב יצא בדיעבד]. - וא"כ אמאי לענין נשים מקילין טפי.

והיה מקום לומר דמאחר דסברת הראבי"ה שנסתנתה המציאות וכיום גם בני-מלכים אינם מסבים, י"ל שיש צד לומר שאין ההלכה משתנית לענין אנשים שבימי חז"ל היו חייבים להסב, אבל נשים שבימי חז"ל היו פטורות מלהסב אזלין כיום לפי סברת הראבי"ה אע"פ שכיום כולן חשובות כיון שבמציאות אין שינוי מהדין בימי חז"ל.

אבל צ"ע דמ"מ בנשים שהן חשובות מצד עצם המציאות שאין כפופות לבעל הוי שינוי מימי חז"ל, [ואם נימא דאין להם גדר בפני"ע א"כ אדרבה בימי חז"ל כל הנשים החשובות היו חייבות להסב].

והעירוני למש"כ בביהגר"א [על דברי הרמ"א "כי סמכו על דברי ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב"] וז"ל: דכתב דבזמן הזה כו', דאין עכשיון דרך חירות שאין המלכים עכשיו רגילין להסב, וכן לפירוש השאלתות שכתב דאשה אינה צריכה הסיבה כו'.

ונר' מדברי הגר"א דלהשאלתות מלכתחילה אשה חוייבה להסב רק לפי המציאות. אבל לשיטת רש"י דתליא אם כפופה לבעלה אין זה גדר בעצם החיוב. וצ"ע בכל זה.

לעני"ג ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלבי"ע כ"ג מרחשון תש"ע ולעני"ג מרת עדינה ב"ר בנימן ע"ה נלבי"ע ט' כסלו תש"ע ולעני"ג מרת גיטל ב"ר משה דוד נלבי"ע י"ב טבת תשע"א ולעני"ג ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע כ"י טבת תש"ע ולעני"ג ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלבי"ע כ"ו טבת תשס"ח ולעני"ג ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלבי"ע ל' שבט תשס"ג ולעני"ג ר' יצחק ב"ר משה אריה ז"ל נלבי"ע ה' אדר תשע"ב ולעני"ג ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלבי"ע ו' ניסן תשס"ט ולעני"ג הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלבי"ע י"ד ניסן תשע"א ולעני"ג ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלבי"ע י"ח אייר תשס"ט ולעני"ג מרת מרים (מלייה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלבי"ע י"א סיון תשע"א

* * *

נא להעתיר בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייץ, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בוגרי הישיבה הקי' שפפעו קשה בתאונת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע לרפוי"ש בתושחי

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש
רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק
טל. 050-4125547

כתובת למכתבים:
ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:
P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel
The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.
Branch: pagl bnei-brak no: 188
Branch adress: 42, chazon ish st.
Bnei-brak 51511
Swift code: firbiltsxx
Iban: il 4505218800000435120
Name: kollel zichron meir

כתובת עמותת "בית יוסף קדימה" ת. ד. 722 קדימה 62920 (ביהמ"ד רח' מיימון 13), ע"ר 580447498

השיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד בביהמ"ד "דרכי אי"ש" במוצאי שבת קודש

בשעה 9.00

הציבור מוזמן